

Overlijdensprotocol

Dit protocol kan gehanteerd worden ingeval er een bericht van overlijden wordt ontvangen.

Procedure	Overlijden van een leerling buiten schooltijd	
Procedurenummer		
Auteur:		
Datum en wijzigingen historie	(20-09-2006) ⇄ = laatste versie	
Eindverantwoordelijke	Directeur betreffende school	
Status:	voorbeeld	
Inleiding	Het stroomlijnen van de diverse communicatielijnen bij het overlijden van een leerling.	
Functionaris	Omschrijvingfase	Huisstijl instrument nr.
Directeur	Fase 1 Ontvangst overlijdensbericht. mondeling, telefonisch, via post, advertentie of via officiële mededeling. ↻	
Directeur	Fase 2 Indien het bericht niet rechtstreeks van ouders, arts of politie komt, wordt eerst discreet gecontroleerd of de berichtgeving juist is. ↻	
Directeur	Fase 3 Het bericht wordt per direct doorgegeven aan de groepsleerkracht en het schoolteam. ↻	
Groepsleerkracht	Fase 4 In een weekend en/of vakantie worden ouders telefonisch op de hoogte gesteld. De groepsleerkracht geeft het bericht, naar keuze alleen of met de direc-	

	<p>teur/andere groepsleerkracht, door aan zijn/haar groep en aan de klassenouder.</p> <p>↩</p>	
Directeur	<p>Fase 5.</p> <p>Telefonisch/mail wordt er aan de voorzitter van het bestuur CvB gemeld dat leerling (naam en achternaam) is overleden.</p> <p>↩</p>	
Voorzitter CvB	<p>Fase 6.</p> <p>Per mail wordt het stafbureau en alle directeurs van de INNOVO-scholen op de hoogte gesteld. De directeurs en afdelingsmanagers stellen hun collega's op de hoogte.</p> <p>↩</p>	
Directeur	<p>Fase 7.</p> <p>Samenstellen van een crisisteam (directeur, groepsleerkracht en klassenouder).</p> <p>Verantwoordelijkheden: informatie naar de betrokkenen, organisatorische aanpassingen, opvang leerlingen en collega's, contacten met ouders, regelingen in verband met rouwbezoek en uitvaart, administratieve afwikkeling, nazorg aan de betrokkenen. Van dit crisisteam wordt een professionele opstelling verwacht. Belangrijk hierbij is: je eigen gevoelens en gedachten tegenover de dood, de eigen betrokkenheid bij de overledene, je eigen emoties etc. Als een groepsleerkracht en/of anderen problemen hebben met de professionele opstelling, kunnen ze de hulp inroepen van de GGD en/of collega's.</p> <p>Het crisisteam zorgt voor een compleet beeld van het gebeurde en zorgt dat iedereen geïnformeerd wordt die het zou moeten weten: personeel, klas, familie die op school is, ex – klasgenoten, overige leerlingen, administratie, ouders, ouderraad, medezeggenschapsraad, bestuur, personen en instanties die mogelijk contact opnemen met de familie, zoals externe hulpverlening, leerplichtambtenaar, GGD. Het crisisteam maakt hier onderling afspraken</p>	

	over. 	
communicatiemedewerker	Fase 8. Neemt contact op met het crisisteam om de tekst van de rouwadvertentie samen te stellen 	
Communicatiemedewerker	Fase 9. Plaats namens de school en stichting INNOVO (2 losse) rouwadvertenties in regionaal dagblad	Zie huisstijlhandboek pagina ??
Voorzitter CvB	Fase 10. Per mail wordt het stafbureau en alle directeuren van de INNOVO-scholen op de hoogte gesteld. 	
Groepsleerkracht/ouder	Fase 11. De leerlingen van de groep worden door de leerkracht/en en evt. de ouders van het overleden kind geïnformeerd. 	
Groepsleerkracht/ouder	Fase 12. De leerlingen van de groep worden door de leerkracht/en en evt. de ouders van het overleden kind geïnformeerd. 	
Directeur/Groepsleerkracht	Fase 13. Kinderen die zich het overlijden van de klasgenoot erg hebben aangetrokken kunnen in overleg met de ouders van het kind naar huis. 	
Groepsleerkracht	Fase 14. Er volgt een klassengesprek waar iedereen zijn/haar emoties kwijt kan. Vervolgens moeten kinderen de gelegenheid krijgen om de schok verder te verwerken. Geef b.v. de opdracht: jongens en meisjes, ga maar doen wat je wilt doen. Je mag huilen, tekenen, een gedichtje maken, knippen, plakken, (indien mogelijk) naar buiten gaan	

	<p>maar je mag ook niets doen. Geef de gemaakte werkstukken een duidelijke plek: op de tafel waar het kind zat, een map voor de ouders etc.</p> 	
Groepsleerkracht	<p>Fase 15. Maak, na overleg met de ouders van het kind, een hoekje in de klas waar een foto staat, waar kinderen hun tekeningen kwijt kunnen en hun geschreven stukjes en waar een condoleance register ligt.</p> 	
Crisisteam	<p>Fase 16. Het crisisteam bespreekt met de ouders van het overleden kind hun eventuele wensen voor de begrafenis/crematie.</p> 	
Groepsleerkracht	<p>Fase 17. Afhankelijk van de leeftijd van de groep en de reactie van de groep zelf, gaan kinderen onder begeleiding van leerkrachten of onder begeleiding van de ouders naar de begrafenis/crematie. Ouders kunnen besluiten ervan af te zien om de kinderen de begrafenis te laten bezoeken. In dat geval blijven deze kinderen thuis.</p> 	
Groepsleerkracht	<p>Fase 18. Elke dag na het overlijden wordt de dag begonnen met een moment van aandacht rondom het overleden kind. Dit gaat door zolang de behoefte er is. Kinderen van hogere groepen kunnen hun vragen in een "vragendoos" stoppen. Deze vragen worden tijdens de klassengesprekken behandeld.</p> 	

Groepsleerkracht	<p>Fase 18.</p> <p>Op de eerstvolgende verjaardag van het kind zal aandacht besteed worden aan het overleden kind. Een hele belangrijke stelregel is: Doe niet alsof de leerling nooit heeft bestaan. Vraag de ouders van de leerling waar ze behoefte aan hebben. Nodig ze uit bij belangrijke gebeurtenissen: musical, presentatie project etc. Besteed aandacht aan de verjaardag van het overleden kind.</p> 	
------------------	--	--

Procedure	Overlijden van een leerling binnen schooltijd	
Procedurenummer		
Auteur:		
Datum en wijzigingen historie	(20-09-2006) ⇄ = laatste versie	
Eindverantwoordelijke	Directeur betreffende school	
Status:	voorbeeld	
Inleiding	Het stroomlijnen van de diverse communicatielijnen bij het overlijden van een leerling.	
Functionaris	Omschrijvingfase	Huisstijl instrument nr.
Groepsleerkracht	Fase 1 Maakt direct melding bij de directeur. ⇄	
Directeur	Fase 2 Informereren van de ouders. Wanneer ouders niet direct bereikbaar zijn, kan de hulp van de politie worden ingeroepen. ⇄	
Groepsleerkracht	Fase 3 In een weekend en/of vakantie worden ouders telefonisch op de hoogte gesteld. De groepsleerkracht geeft het bericht, naar keuze alleen of met de directeur/andere groepsleerkracht, door aan zijn/haar groep en aan de klassenouder. ⇄	
Directeur	Fase 5. Telefonisch/mail wordt er aan de voorzitter van het bestuur CvB gemeld dat leerling (naam en achternaam) is overleden. ⇄	
Voorzitter CvB	Fase 6. Per mail wordt het stafbureau en alle directeuren van de INNOVO-scholen op de hoogte gesteld. De directeuren en afdelingsmanagers stellen hun collega's op de hoogte. ⇄	
Directeur	Fase 7.	

	<p>Samenstellen van een crisisteam (directeur, groepsleerkracht en klassenouder).</p> <p>Verantwoordelijkheden: informatie naar de betrokkenen, organisatorische aanpassingen, opvang leerlingen en collega's, contacten met ouders, regelingen in verband met rouwbezoek en uitvaart, administratieve afwikkeling, nazorg aan de betrokkenen. Van dit crisisteam wordt een professionele opstelling verwacht. Belangrijk hierbij is: je eigen gevoelens en gedachten tegenover de dood, de eigen betrokkenheid bij de overledene, je eigen emoties etc. Als een groepsleerkracht en/of anderen problemen hebben met de professionele opstelling, kunnen ze de hulp inroepen van de GGD en/of collega's.</p> <p>Het crisisteam zorgt voor een compleet beeld van het gebeurde en zorgt dat iedereen geïnformeerd wordt die het zou moeten weten: personeel, klas, familie die op school is, ex – klasgenoten, overige leerlingen, administratie, ouders, ouderraad, medezeggenschapsraad, bestuur, personen en instanties die mogelijk contact opnemen met de familie, zoals externe hulpverlening, leerplichtambtenaar, GGD. Het crisisteam maakt hier onderling afspraken over.</p> <p>↩</p>	
communicatiemedewerker	<p>Fase 8. Neemt contact op met het crisisteam om de tekst van de rouwadvertentie samen te stellen</p> <p>↩</p>	
Communicatiemedewerker	<p>Fase 9. Plaats namens de school en stichting INNOVO (2 losse) rouwadvertenties in regionaal dagblad</p>	Zie huisstijl-handboek pagina ??
Voorzitter CvB	<p>Fase 10. Per mail wordt het stafbureau en alle directeuren van de INNOVO-scholen op de hoogte gesteld.</p> <p>↩</p>	
Groepsleerkracht/ouder	<p>Fase 11. De leerlingen van de groep worden door de leerkracht/en en evt. de ouders van het overleden kind geïnformeerd.</p> <p>↩</p>	
Groepsleerkracht/ouder	<p>Fase 12. De leerlingen van de groep worden door de leerkracht/en en evt. de ouders van het overleden kind geïnformeerd.</p> <p>↩</p>	

Directeur/Groepsleerkracht	<p>Fase 13. Kinderen die zich het overlijden van de klasgenoot erg hebben aangetrokken kunnen in overleg met de ouders van het kind naar huis.</p> 	
Groepsleerkracht	<p>Fase 14. Er volgt een klassengesprek waar iedereen zijn/haar emoties kwijt kan. Vervolgens moeten kinderen de gelegenheid krijgen om de schok verder te verwerken. Geef b.v. de opdracht: jongens en meisjes, ga maar doen wat je wilt doen. Je mag huilen, tekenen, een gedichtje maken, knippen, plakken, (indien mogelijk) naar buiten gaan maar je mag ook niets doen. Geef de gemaakte werkstukken een duidelijke plek: op de tafel waar het kind zat, een map voor de ouders etc.</p> 	
Groepsleerkracht	<p>Fase 15. Maak, na overleg met de ouders van het kind, een hoekje in de klas waar een foto staat, waar kinderen hun tekeningen kwijt kunnen en hun geschreven stukjes en waar een condoleance register ligt.</p> 	
Crisisteam	<p>Fase 16. Het crisisteam bespreekt met de ouders van het overleden kind hun eventuele wensen voor de begrafenis/crematie.</p> 	
Groepsleerkracht	<p>Fase 17. Afhankelijk van de leeftijd van de groep en de reactie van de groep zelf, gaan kinderen onder begeleiding van leerkrachten of onder begeleiding van de ouders naar de begrafenis/crematie. Ouders kunnen besluiten ervan af te zien om de kinderen de begrafenis te laten bezoeken. In dat geval blijven deze kinderen thuis.</p> 	
Groepsleerkracht	<p>Fase 18. Elke dag na het overlijden wordt de dag begonnen met een moment van aandacht rondom het overleden kind. Dit gaat door zolang de behoefte er is. Kinderen van hogere groepen kunnen hun vragen in een "vragendoos" stoppen. Deze vragen worden tijdens de klassengesprekken behandeld.</p> 	

Groepsleerkracht	<p>Fase 18.</p> <p>Op de eerstvolgende verjaardag van het kind zal aandacht besteedt worden aan het overleden kind. Een hele belangrijke stelregel is: Doe niet alsof de leerling nooit heeft bestaan. Vraag de ouders van de leerling waar ze behoefte aan hebben. Nodig ze uit bij belangrijke gebeurtenissen: musical, presentatie project etc. Besteed aandacht aan de verjaardag van het overleden kind.</p> 	
------------------	---	--

Procedure	Overlijden van een leerkracht	
Procedurenummer		
Auteur:		
Datum en wijzigingen historie	(20-09-2006) ⇔ = laatste versie	
Eindverantwoordelijke	Directeur betreffende school	
Status:	voorbeeld	
Inleiding	Het stroomlijnen van de diverse communicatielijnen bij het overlijden van een leerling.	
Functionaris	Omschrijvingfase	Huisstijl instrument nr.
Directeur	Fase 1 Ontvangst overlijdensbericht. mondeling, telefonisch, via post, advertentie of via officiële mededeling. ↻	
Directeur	Fase 2 Indien het bericht niet rechtstreeks van betrokkene, arts of politie komt, wordt eerst discreet gecontroleerd of de berichtgeving juist is. ↻	
Directeur	Fase 3 Het bericht wordt per direct doorgegeven aan de groepsleerkracht en het schoolteam. ↻	
Groepsleerkracht	Fase 4. De leerlingen van de groep worden geïnformeerd. Waarna de overige leerlingen door hun eigen leerkracht geïnformeerd worden. ↻	
Directeur	Fase 5. Telefonisch/mail wordt er aan de voorzitter van het bestuur CvB gemeld dat leerkracht (naam en ach-	

	ternaam) is overleden. ↩	
Voorzitter CvB	Fase 6. Per mail wordt het stafbureau en alle directeuren van de INNOVO-scholen op de hoogte gesteld. De directeuren en afdelingsmanagers stellen hun collega's op de hoogte. ↩	
Directeur	Fase 7. Samenstellen van een crisisteam (directeur, groepsleerkracht en klas-senouder). Verantwoordelijkheden: informatie naar de betrokkenen, organisatorische aanpassingen, opvang leerlingen en collega's, contacten met ouders, regelingen in verband met rouwbezoek en uitvaart, administratieve afwikkeling, nazorg aan de betrokkenen. Van dit crisisteam wordt een professionele opstelling verwacht. Belangrijk hierbij is: je eigen gevoelens en gedachten tegenover de dood, de eigen betrokkenheid bij de overledene, je eigen emoties etc. Als een groepsleerkracht en/of anderen problemen hebben met de professionele opstelling, kunnen ze de hulp invoeren van de GGD en/of collega's. Het crisisteam zorgt voor een compleet beeld van het gebeurde en zorgt dat iedereen geïnformeerd wordt die het zou moeten weten: personeel, klas, familie die op school is, leerlingen, administratie, ouders, ouderraad, medezeggenschapsraad, bestuur, personen en instanties die mogelijk contact opnemen met de familie, zoals externe hulpverlening, GGD. Het crisisteam maakt hier onderling afspraken over. ↩	
communicatiemedewerker	Fase 8. Neemt contact op met het crisisteam om de tekst van de rouwadvertentie samen te stellen ↩	
Communicatiemedewerker	Fase 9.	Zie huisstijl-

	Plaats namens de school en stichting INNOVO (2 losse) rouwadvertenties in regionaal dagblad	handboek pagina ??
Voorzitter CvB	Fase 10. Per mail wordt het stafbureau en alle directeuren van de INNOVO-scholen op de hoogte gesteld. 	
Groepsleerkracht/ouder	Fase 11. De leerlingen van de groep worden door de leerkracht/en geïnformeerd. 	
Directeur/Groepsleerkracht	Fase 12. Kinderen die zich het overlijden van de leerkracht erg hebben aangetrokken kunnen in overleg met de ouders van het kind naar huis. 	
Groepsleerkracht	Fase 14. Er volgt een klassengesprek waar iedereen zijn/haar emoties kwijt kan. Vervolgens moeten kinderen de gelegenheid krijgen om de schok verder te verwerken. Geef b.v. de opdracht: jongens en meisjes, ga maar doen wat je wilt doen. Je mag huilen, tekenen, een gedichtje maken, knippen, plakken, (indien mogelijk) naar buiten gaan maar je mag ook niets doen. Geef de gemaakte werkstukken een duidelijke plek: op de werktafel van de leerkracht, een map voor de nabestaande etc. 	
Groepsleerkracht	Fase 15. Maak, na overleg met de ouders van het kind, een hoekje in de klas waar een foto staat, waar kinderen hun tekeningen kwijt kunnen en hun geschreven stukjes en waar een condoleance register ligt. 	
Crisisteam	Fase 16. Het crisisteam bespreekt met de ouders van het overleden kind hun eventuele wensen voor de begrafening.	

	nis/crematie. 	
Groepsleerkracht	Fase 17. Afhankelijk van de leeftijd van de groep en de reactie van de groep zelf, gaan kinderen onder begeleiding van leerkrachten of onder begeleiding van de ouders naar de begrafenis/crematie. Ouders kunnen besluiten ervan af te zien om de kinderen de begrafenis te laten bezoeken. In dat geval blijven deze kinderen thuis. 	
CvB	Fase 18. Vanuit het stafbureau zal de uitvaart bijgewoond worden door het College van Bestuur. In overleg met CvB kunnen ook andere collega's van het stafbureau aanwezig zijn tijdens de uitvaart.	
Groepsleerkracht	Fase 19. Elke dag na het overlijden wordt de dag begonnen met een moment van aandacht rondom het overleden leerkracht. Dit gaat door zolang de behoefte er is. Kinderen van hogere groepen kunnen hun vragen in een "vragendoos" stoppen. Deze vragen worden tijdens de klassengesprekken behandeld. 	

Groepsleerkracht	Fase 20. Op de eerstvolgende verjaardag van de leerkracht zal aandacht besteedt worden aan het overleden kind. Een hele belangrijke stelregel is: Doe niet alsof de leerkracht nooit heeft bestaan. 	
------------------	---	--

Procedure	Overlijden van een medewerker binnen de school (conciërge, schoolschoonmakers, bestuursleden)	
Procedurenummer		
Auteur:		
Datum en wijzigingen historie	(20-09-2006) ⇄ = laatste versie	
Eindverantwoordelijke	Directeur betreffende school	
Status:	voorbeeld	
Inleiding	Het stroomlijnen van de diverse communicatielijnen bij het overlijden van een medewerker van een school.	
Functionaris	Omschrijvingfase	Huisstijl instrument nr.
Directeur	Fase 1 Ontvangst overlijdensbericht. mondeling, telefonisch, via post, advertentie of via officiële mededeling. ↻	
Directeur	Fase 2 Indien het bericht niet rechtstreeks van betrokkene, arts of politie komt, wordt eerst discreet gecontroleerd of de berichtgeving juist is. ↻	
Directeur	Fase 3 Het bericht wordt per direct doorgegeven aan het schoolteam. ↻	
Directeur	Fase 4. Telefonisch/mail wordt er aan de voorzitter van het bestuur CvB gemeld dat medewerker (naam en achternaam) is overleden. ↻	
Voorzitter CvB	Fase 6. Per mail wordt het stafbureau en alle directeuren van de INNOVO-scholen op de hoogte gesteld. De directeuren en afdelingsmanagers stellen hun collega's op de hoogte.	

	↩	
communicatiemedewerker	Fase 7. Neemt contact op met directeur om de tekst van de rouwadvertentie samen te stellen ↩	
Communicatiemedewerker	Fase 8. Plaats namens de school en stichting INNOVO (2 losse) rouwadvertenties in regionaal dagblad	Zie huisstijl-handboek pagina ??
Groepsleerkrachten	Fase 9. De leerlingen worden door de leerkrachten geïnformeerd. ↩	
Groepsleerkracht	Fase 10. Er volgt een klassengesprek waar iedereen zijn/haar emoties kwijt kan. Hier moet ruimte zijn voor de verwerking van emoties. ↩	
Directeur	Fase 11. In overleg met het schoolteam (PO/POO) wordt besloten wie er naar de uitvaart gaat.	
Groepsleerkracht	Fase 12. Houd als groepsleerkracht contact met de overgebleven. ↩	

Procedure	Overlijden van een ouder	
Procedurenummer		
Auteur:		
Datum en wijzigingen historie	(20-09-2006) ⇔ = laatste versie	
Eindverantwoordelijke	Directeur betreffende school	
Status:	voorbeeld	
Inleiding	Het stroomlijnen van de diverse communicatielijnen bij het overlijden van een ouder.	
Functionaris	Omschrijvingfase	Huisstijl instrument nr.
Directeur	Fase 1 Ontvangst overlijdensbericht. mondeling, telefonisch, via post, advertentie of via officiële mededeling. 	
Directeur	Fase 2 Indien het bericht niet rechtstreeks van betrokkene, arts of politie komt, wordt eerst discreet gecontroleerd of de berichtgeving juist is. 	
Directeur	Fase 3 Het bericht wordt per direct doorgegeven aan de groepsleerkracht en het schoolteam. 	
Groepsleerkracht	Fase 4. De leerlingen van de groep worden geïnformeerd. 	
Directeur	Fase 5. Telefonisch/mail wordt er aan de voorzitter van het bestuur CvB gemeld dat ouder (naam en achternaam) is overleden.	

		
Voorzitter CvB	Fase 6. Per mail wordt het staffbureau en alle directeuren van de INNOVO-scholen op de hoogte gesteld. De directeuren en afdelingsmanagers stellen hun collega's op de hoogte. 	
communicatiemedewerker	Fase 7. Neemt contact op met het crisisteam om de tekst van de rouwadvertentie samen te stellen 	
Communicatiemedewerker	Fase 9. Plaats namens de school en stichting INNOVO (2 losse) rouwadvertenties in regionaal dagblad	Zie huisstijlhandboek pagina ??
Groepsleerkracht	Fase 10. De leerlingen van de groep worden door de leerkracht/en geïnformeerd. 	
Groepsleerkracht	Fase 11. Er volgt een klassengesprek waar iedereen zijn/haar emoties kwijt kan. Hier moet ruimte zijn voor de verwerking van emoties. 	
Directeur	Fase 12. In overleg met de groepsleerkracht wordt besloten wie er naar de uitvaart gaat.	
Groepsleerkracht	Fase 13. Als het kind van de overleden ouder weer op school komt wordt hier uitgebreid aandacht aan besteed in een kringgesprek. Gesprekspunten kunnen zijn: Wat is er gebeurd? Wat is er veranderd? Hoe voel je je? Realiseer je dat een kind in een bijzondere positie komt: hij heeft iets heel ergs meegemaakt en komt op school in een uitzonderingspositie, hij/zij is immers vaak de enige die dit heeft ervaren. Mis-	

	<p>schien heeft een kind ook niet de behoefte om er in de kring over te praten. Wees hier alert op. Geef het kind in ieder geval de tijd om het gebeurde op zijn/haar manier te verwerken.</p> 	
Groepsleerkracht	<p>Fase 20. Houd als groepsleerkracht contact met de overgebleven partner over het gebeurde en over de reacties van het kind.</p> 	

Procedure	Overlijden van ouders/partner/kinderen van een leerkracht	
Procedurenummer		
Auteur:		
Datum en wijzigingen historie	(20-09-2006) ⇔ = laatste versie	
Eindverantwoordelijke	Directeur betreffende school	
Status:	voorbeeld	
Inleiding	Het stroomlijnen van de diverse communicatielijnen bij het overlijden van ouders/partner/kinderen van een leerkracht.	
Functionaris	Omschrijvingfase	Huisstijl instrument nr.
Directeur	Fase 1 Ontvangst overlijdensbericht. mondeling, telefonisch, via post, advertentie of via officiële mededeling. 	
Directeur	Fase 2 Indien het bericht niet rechtstreeks van betrokkene, arts of politie komt, wordt eerst discreet gecontroleerd of de berichtgeving juist is. 	
Directeur	Fase 3 Het bericht wordt per direct doorgegeven aan het schoolteam. 	
Directeur	Fase 4. Telefonisch/mail wordt er aan de voorzitter van het bestuur CvB gemeld dat ouders/partner/kinderen van een leerkracht (naam en achternaam) is overleden. 	
Voorzitter CvB	Fase 6. Per mail wordt het stafbureau en alle directeuren van de INNOVOScholen op de hoogte gesteld. De directeuren en afdelingsmanagers	

	stellen hun collega's op de hoogte. ↩	
communicatiemedewerker	Fase 7. Neemt contact op met directeur om de tekst van de rouwadvertentie samen te stellen ↩	
Communicatiemedewerker	Fase 8. Plaats namens de school en stichting INNOVO (2 losse) rouwadvertenties in regionaal dagblad	
Groepsleerkrachten	Fase 9. De leerlingen van de leerkracht worden geïnformeerd. ↩	
Leerkracht	Fase 10. De leerkracht geeft zelf aan of het bijwonen door collega's en INNOVO gewaardeerd wordt.	
Groepsleerkracht	Fase 12. Houd als groepsleerkracht contact met de overgebleven. ↩	

Verwerkingsideeën

- Laat leerlingen nadenken wat voor iemand het was die is overleden. Laat ze dat in enkele regels op papier zetten
- Laat leerlingen nadenken hoe ze hun klasgenootje willen blijven herinneren en laat ze dat opschrijven
- In een tekenopdracht kunnen ze een tekening maken van de overledene
- Ze kunnen een collage maken waarin allerlei kenmerken en herinneringen zijn verwerkt
- Er kunnen kaartjes gemaakt worden die vervolgens aan de bloemen gehangen worden die bij de begrafenis/crematie worden gebruikt voor op de kist.
- Ze kunnen een gedicht schrijven
- In een afscheidsbrief of een troostbrief kunnen kinderen ook hun gevoelens kwijt

Boeken

Onderbouw

- Derk Das blijft altijd bij ons, Susan Varley
- Kikker en het vogeltje, Max Velthuijs
- Stille a.u.b., ik denk aan kip, Hans Haagen en Harry Geelen
- Dat is heel wat voor een kat, Judith Viorst
- Lieve oma Pluis, Dick Bruna
- Hoe het was toen Heins opa doodging, M. Gydal
- Doodleuk, B. Cole
- Ik krijg tranen in mijn ogen als ik aan je denk, I. van Essen
- De allerbeste oma van de wereld, F. Hubner en K. Hocker
- Dag papa in de hemel, I. van Dongen
- Een opa om nooit te vergeten, B. Westera en H. van Straaten

Bovenbouw

- Perenbomen bloeien wit, G. Bakker
- En opeens is alles anders, Y. van Emmerik
- GSM, M. Gommeren
- Pijnstillers, C. Slee
- Zonder Papa, D. Verreydt

Wat is op school aan te bevelen:

- Brochure van de hulpverleningsdienst over: plotselinge dood van een leerling of leerkracht in het basis- of voortgezet onderwijs.
- Boek: Ik krijg tranen in mijn ogen als ik aan je denk: Ineke van Essen
- De meest gestelde vragen over kinderen en de dood: Stichting In de Wolken
- Brochure: Boeken over afscheid
- Artikel: Tijd voor verlies uit het praxis bulletin okt. 2001
- Artikel: Groot verdriet voor kleine mensen uit het praxis bulletin sept. 1996
- Artikel: Als kinderen te maken krijgen met de dood: schoolkrantartikel GGD
- CD Rom over rouwverwerking: Hoe moet ik nou die klas/groep in?
- Brochure: De dood klopt aan de schooldeur/ omgaan met verdriet en rouw vanuit Christelijk perspectief